

Το ακόλουθο κείμενο του Τζον Στάινμπεκ (1902-1968) αναφέρεται στη μεγάλη κρίση του 1929 και περιέχεται στο βιβλίο του «L' America e gli americani» (ιταλική έκδοση «Alet», 2008), που συγκεντρώνει τριάντα πέντε μικρά κείμενα του μεγάλου αμερικανού νομπελίστα συγγραφέα.

Μα βέβαια θυμάμαι τα χρόνια της δεκαετίας του 1930, τα τρομερά, ταραγμένα, θριαμβευτικά, ορμητικά χρόνια της δεκαετίας του 1930. Δεν γνωρίζω άλλη δεκαετία στην οποία να συνέβηκαν τόσο πολλά και τόσο πολυσήμαντα γεγονότα. Έγιναν ριζικές αλλαγές. Αναπλάστηκε η χώρα, αναμορφώθηκε η ζωή, ανοικοδομήθηκε το κράτος, το οποίο τώρα υποχρεώθηκε να αναλάβει λειτουργίες, καθήκοντα και ευθύνες που ποτέ πριν δεν είχε και ποτέ δεν θα μπορέσει να εκχωρήσει. Ούτε και ο πιο λυσσασμένος και υστερικός συκοφάντης του Ρούζβελτ δεν θα τολμούσε να προτείνει να καταργηθούν εκείνοι οι ανανεωτικοί νόμοι, εκείνες οι προστασίες και εκείνη η νέα αρχή σύμφωνα με την οποία το κράτος είναι υπεύθυνο για όλους τους πολίτες. Με μιαν αναδρομική ματιά, η δεκαετία φαίνεται συγκροτημένη με επιμέλεια, σαν ένα θεατρικό έργο. Έχει μιαν αρχή, ένα κεντρικό μέρος και ένα τέλος, ακόμα και έναν πρόλογο. Το 1929 σηματοδότησε μια στροφή και προσέδωσε μια τραγική διάσταση στα δέκα μεταγενέστερα χρόνια.

Θυμάμαι πολύ καλά το 1929. Είχαμε πιάσει την καλή (εγώ όχι, αλλά οι περισσότεροι άνθρωποι ναι). Θυμάμαι τα ζαλισμένα και ευτυχισμένα πρόσωπα των ανθρώπων που έφτιαχναν χάρτινες περιουσίες με τις μετοχές του χρηματιστηρίου. «Σήμερα κέρδισα δέκα χιλιάδες δολάρια μέσα σε δέκα λεπτά. Συνολικά, αυτή τη βδομάδα κέρδισα ογδόντα χιλιάδες». Στη μικρή μας πόλη οι διευθυντές τραπεζών και οι εργάτες οδοποιίας έτρεχαν στους τηλεφωνικούς θαλάμους για να καλέσουν τους παίκτες. Όλοι έπαιζαν στο χρηματιστήριο, άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο. Στη διακοπή για γεύμα, υπάλληλοι

και γραμματείς μελετούσαν το δελτίο τιμών του χρηματιστηρίου μασώντας σάντουιτς και λογάριζαν τις περιουσίες που συσσωρεύονταν. Τα μάτια τους είχαν την ίδια έκφραση που βλέπουμε στο τραπέζι της ρουλέτας. Εγώ είχα μια διαυγή αντίληψη, γιατί βρισκόμουν έξω από όλα αυτά, γράφοντας βιβλία που κανείς δεν αγόραζε. Δεν είχα ούτε τα ελάχιστα που ήταν αναγκαία, για να αρχίσω να φτιάχνω μια δική μου περιουσία. Από τις βιτρίνες έβλεπα τα τρελά ψώνια, το χαβιάρι και τη σαμπάνια, μύριζα το μεθυστικό άρωμα των ντυμένων με γούνες κυριών, που έβγαιναν λάμποντας από το θέατρο.

Έπειτα οι άνθρωποι έπαψαν να επενδύουν και αυτό το είδα με διαύγεια, επειδή είχα ασκηθεί από καιρό στην οικονομική ύφεση. Δεν συμπαρασύρθηκα στην πτώση. Θυμάμαι ότι έδιναν συνεντεύξεις και ξανά συνεντεύξεις οι Big Boys, εκείνοι που γνώριζαν. Ορισμένοι αγόραζαν διαφημιστικό χώρο για να καθησυχάσουν τους εκατομμυριούχους που καταστρέφονταν: «Είναι μόνο μια φυσιολογική υποτίμηση», «Μη φοβάστε, αγοράστε, συνεχίστε να αγοράζετε». Ωστόσο, οι Big Boys πουλούσαν και η αγορά έκανε το μπαμ.

Έπειτα ήρθε ο πανικός και ο πανικός μετατράπηκε σε απαθές σοκ. Όταν το χρηματιστήριο κατέρρευσε, έκλεισαν τα εργοστάσια, τα ορυχεία και τα χαλυβουργεία και τότε κανείς δεν μπορούσε πλέον να αγοράσει τίποτα, ούτε καν για να φάει. Οι άνθρωποι γυρνούσαν από δω κι από κει σαν δαρμένοι. Οι εφημερίδες έγραφαν για κατεστραμμένους ανθρώπους που έπεφταν από τα παράθυρα.

Από τη στιγμή που θα κατέληγαν στο πεζοδρόμιο είχαν καταστραφεί σοβαρά. Ένας φίλος είχε έναν θείο, πλουσιότατο εκατομμυριούχο. Μέσα σε λίγες βδομάδες πέρασε από τα εφτά εκατομμύρια στα δύο εκατομμύρια, αλλά δύο εκατομμύρια σε μετρητά. Έλεγε ότι δεν ήξερε πώς θα τα κατάφερνε να τρώει και για κολατσιό έτρωγε μόνον ένα αυγό. Βαθούλωσαν τα μάγουλά του και τα μάτια του γυάλιζαν σαν να είχε πυρετό. Κατέληξε να αυτοκτονήσει. Με δυο εκατομμύρια δολάρια νόμιζε ότι θα πεθάνει από πείνα. Αυτές ήταν οι αξίες.

Έπειτα οι άνθρωποι θυμήθηκαν τον μικρό λογαριασμό που είχαν στην τράπεζα, μοναδική βεβαιότητα σε έναν ανασφαλή κόσμο. Έκαναν αγώνες δρόμου για να αποσύρουν τα χρήματά τους. Υπήρξαν αγώνες και εξεγέρσεις και πλήθη αστυνομικών. Ορισμένες τράπεζες χρεοκόπησαν. Οι ειδήσεις άρχισαν να κυκλοφορούν. Έπειτα, τρομαγμένοι και οργισμένοι, οι άνθρωποι κατέληξαν να επιτίθενται στις τράπεζες και οι πόρτες τους έκλεισαν για πάντα.

Ο Χούμπερ στον Λευκό Οίκο μου προκαλούσε τον οίκτο. Στηρίχθηκε στο εγκυκλοπαιδικό του

Ο Στάινμπεκ για την κρίση του '29

Συντάχθηκε απο τον/την Μάνος Στεφανάκης
Κυριακή, 19 Σεπτέμβριος 2010 10:26

οπλοστάσιο των πεπαλαιωμένων διακηρύξεων. Η έμφυτη ανικανότητά του στον λόγο άγγιξε το μάξιμουμ του ταλέντου του. Η συμβουλή του προς τους ανέργους να πουλάνε μέλι έγινε το «ας φάνε παντεσπάνι» της δεκαετίας του '30. Τα συνθήματα της προεκλογικής του εκστρατείας -«Η ευημερία έρχεται σύντομα· ένα κοτόπουλο σε κάθε τσουκάλι»- ηχούσαν σαρκαστικά στους ανήσυχους αρχάριους που περίμεναν στις ουρές για να πάρουν λίγο ψωμί. Ομάδες μικρομετόχων έκαναν πορεία και ξεχύθηκαν στην Ουάσιγκτον. Το Κογκρέσο είχε εγκρίνει την πληρωμή των αποζημιώσεων, αλλά μόνο σε έναν μεταγενέστερο χρόνο.

Υπήρχαν κάποιοι αγκιτάτορες ακόμη και κάποιοι κομμουνιστές, αλλά το μεγαλύτερο μέρος τους ήταν πρώην στρατιώτες που είχαν υπηρετήσει την πατρίδα, άνθρωποι φοβισμένοι με οικογένειες πεινασμένες. Τα διαλυμένα πλήθη μπλοκάρισαν την κυκλοφορία και κόλλησαν σαν ένα μελίσσι στα σκαλοπάτια της πρωτεύουσας. Τα χρήματα χρησίμευαν αμέσως. Έφτιαξαν μια παραγκούπολη στην περιφέρεια της Ουάσιγκτον. Πολλοί είχαν μαζί τους τις γυναίκες τους και τα παιδιά τους.

Οι αφηγήσεις εκείνης της εποχής αναφέρονται στην τάξη και την πειθαρχία εκείνων των κακότυχων στρατιωτών. Τι συνέβαινε στα ανώτερα επίπεδα; Ένας ωραίος φόβος φαινόταν τότε -και φαίνεται μέχρι τώρα- ότι τους είχε καταλάβει. Οι κορδέλες που είχαν τοποθετηθεί γύρω από τον Λευκό Οίκο και οι στρατιώτες που τον περιφρουρούσαν ήταν ένδειξη ότι ο πρόεδρος φοβόταν τους συμπολίτες του (...).

Του ΘΑΝΑΣΗ ΓΙΑΛΚΕΤΣΗ από την Ελευθροτυπία